

освіта, а й у сфері особистого розвитку та професійного становлення.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К. А. Психология личности и время жизни. СПб.: Алетейя, 2001. - 299 с.
2. Анциферова Л. И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуации и психологическая защита // Психологический журнал. – 1994. – № 1. – С. 3–19.
3. Бердяев Н. А. О человеке, его свободе и духовности : избранные труды / Н.А. Бердяев. – Москва: МПСИ, 1999. – 312 с.
4. Карпушина Л.В. Сопов В.Ф., Морфологический тест жизненных ценностей. // Прикладная психология. – 2001 – №4 – С. 9-30.
5. Леонтьев Д.А. Тест смысло-жизненных ориентаций (СЖО). 2-е изд. — М.: Смысл, 2000. — 18 с.
6. Ньюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего / под ред. Д. А. Леонтьева. М.: Смысл, 2004.
7. Юнг К. Г. Проблемы души нашего времени / К. Г. Юнг. - СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
8. Polak. F. The image of the Future. Elsevier Scientific Publishing Company Amsterdam, London, New York, 1973. – 320 p.

ОБРАЗ УЧНЯ МОЛОДШИХ КЛАСІВ У СВІДОМОСТІ УЧИТЕЛІВ ІЗ РІЗНИМ СТАЖЕМ РОБОТИ

Попович Діана

студентка 3 курсу соціально-психологічного факультету

Науковий керівник:

доцент кафедри соціальної та практичної психології **О.В. Мазяр**

Навчальний процес у початковій школі є не лише передачею знань і умінь від учителя до учня, а й спілкуванням, яке значною мірою залежить від професійної позиції педагога. Важливою складовою такого спілкування є образ учня у свідомості вчителя. Формування уявлення щодо учня, опосередковане у педагога стихійно сформованою концепцією особистості, яка детермінує сукупністю засвоєних ним відповідних наукових (частіше побутових) уявлень, вікових, соціальних, статевих, професійних та інших стереотипів, аналізом результатів власної практики взаємодії з учнями та іншими людьми тощо. На рівні свідомості ця концепція –

це система критеріїв, через призму якої здійснюється відбір інформації, аналіз та оцінка особливостей учнів [1].

У загальній та педагогічній психології проблемі свідомості присвячені праці видатних дослідників: В.Вундта (структуралізм), У. Джемса (функціоналізм), З. Фрейда (рівні свідомості), К. Роджерса (проблема розвитку “Я-Концепції”), Л.С. Виготського (культурно-історична концепція психіки), О.М. Леонтьєва, В.П. Зінченка, С.Л. Рубінштейна (суб’єктно-діяльнісний підхід до свідомості). Професійна педагогічна свідомість стала предметом вивчення Г. Аكوпова, І.Я. Лернера, В.А. Сластьоніна [2,3].

У психологічній науці «образ» – це суб’єктивне відображення предметів навколишнього світу, його фрагментів та самого суб’єкта, інших людей. Образ є основою для практичних дій та визначається характером цих дій [4].

Предмет нашого дослідження полягав у вивченні особливостей образу «учнів» у свідомості вчителів початкових класів з різним за тривалістю стажем роботи.

З метою дослідження образу учнів у свідомості вчителів молодших класів нами було проведено вільний асоціативний експеримент в усно-письмовій формі. Аналіз його результатів та факторного аналізу дозволив виявити структуру образу учня у вчителів молодших класів із різним педагогічним досвідом. У вчителів із досвідом роботи образ «учня» представлений через сприймання його в якості дитини (з її психологічними характеристиками). При цьому учень розуміється як недостатньо розвинутий, недосвідчений, якого слід чомусь навчити за посередництва навчальних занять.

У свідомості вчителів-початківців учень представлений як суб’єкт чи об’єкт навчання, або той, хто навчається. Усвідомлення психологічних характеристик дитини є менш представленим. В їхній свідомості, учень – це той, хто розвивається і відвідує навчальний заклад.

Також у вчителів із більшим досвідом роботи сформувалися такі дихотомічні образи учнів: «емоційний і недопитливий», «допитливий і спокійний», «ввічливий і пасивний», «активний і не ввічливий». Вочевидь, протиставляються недисципліновані невстигаючі учні (емоційні та активні) та дисципліновані та сумлінні учні (ввічливі та допитливі).

У вчителів-початківців образ учня, з одного боку, має ознаки недиференційованості, але з іншого боку, він не є внутрішньо цілісним, монолітним.

В обох групах опитаних вчителів відзначено асоціації, що включали вмотивованість до навчання. Проте педагоги з більшим досвідом роботи висловили ще й невмотивованість до школи, тобто риси, які це відмічають. Це може говорити про їхній досвід та здатність розрізняти мотивацію дитини та можливо навіть певним чином самим мотивувати.

Отже, результати дослідження показали, що існують відмінності у сприйманні образу учня. Серед таких відмінностей найбільш вираженим є те, що досвідчені педагоги частіше сприймають учнів крізь призму певних штампів, відносячи їх до категорій «відмінник», «двієчник», «хорошист» тощо. Також у висловлюваннях педагогів із більшим досвідом вчителювання майже не зустрічаються асоціації щодо індивідуальності дитини, учні сприймаються ними як об'єкт навчання і своєї роботи, тоді як вчителі з невеликим досвідом роботи частіше бачать в учнях індивідуальність, а роботу пов'язують з образом учня в останню чергу. Характерним є те, що у структурі образу учня педагогів-початківців відмічено таку категорію як любов до дитини.

Список використаних джерел

1. Єрмак Ю. І. Образ ідеального учня в аспекті професійного самопізнання студентів вищих педагогічних навчальних закладів // Збірник наукових праць Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного ун-ту ім. Б. Хмельницького. Серія: Педагогіка. – 2012. – № 8. – С. 256-261.
2. Бобовський Р. Зміст педагогічної свідомості як педагогічна проблема // Технологічна освіта: досвід, перспективи, проблеми. – 2010. – № 6. – С. 86-95.
3. Дмитриева Н. Ю. Общая психология. Конспект лекций. – Эксмо-Пресс, 2008. – 128 с.
4. Ващенко Л. Ф. Підготовка майбутніх учителів до реалізації нової парадигми освіти // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2012. – № 1. – С. 22-28.